

Rekonstruiranje SDB u funkciji unapređenja kvalitete odgojno-obrazovnog procesa

Anita Malašić, pedagoginja
Dječji vrtić Varaždin, Varaždin

Zašto je prostorno-materijalno okruženje važna tema koju treba kontinuirano promišljati i o kojoj treba uvijek nanovo razgovarati? Postoji više razloga. Jedan od njih leži u činjenici da je prostorno-materijalno okruženje baza za razvoj mnogih drugih područja odgojno-obrazovnog procesa (kurikulum, odgojno-obrazovne filozofije, komunikacija, odnosi...), zbog čega ga je potrebno izlagati kontinuiranoj kritičkoj analizi i refleksiji.

Prostorno-materijalno okruženje je svojevrstan komunikator jer komunicira koju sliku o djetetu imamo (aktivni subjekt s potrebama i pravima ili pasivno biće ovisno o odraslom), koju odgojno-obrazovnu filozofiju i vrijednosti u radu zastupamo i njegujemo, koje su razvojne i trenutačne potrebe djece koja u SDB provode dobar dio dana i, posljednje, komunicira o kvaliteti i vitalnosti naše odgojno-obrazovne prakse. Kako je potonje uvjetovano slikom koju o djetetu imamo, mogli bismo ukratko kazati kakvu sliku o djetetu bi valjalo živjeti u svim segmentima odgojno-obrazovnog procesa. Viđenje djeteta kao bića s pravima (primarno zajamčenih *Konvencijom*¹) utječe na organizaciju prostorno-materijalnih uvjeta u kojima će se ono moći cjelovito razvijati i ostvarivati svoj puni potencijal, u kojem će moći

¹ Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži (2001.), *Konvencija o pravima djeteta*. Zagreb: Alinea.

realizirati igrovne aktivnosti i izraziti svoje mišljenje o stvarima i pitanjima koja se na njega odnose. S obzirom na to da je dijete i biće s razvojnim, ali i trenutačnim potrebama i interesima te potencijalima, djelovanje odgajatelja nužno treba biti usmjereno ka njihovom zadovoljenju, produbljivanju i razvijanju. Sukladno istraživačkoj i konstruktivističkoj prirodi učenja djeteta, prostorno-materijalno okruženje potrebno je učiniti responzivnim na intrinzično motiviranu prirodnu znatiželju djece, na različite stilove njihova učenja te na manipuliranje objektima i poticajima, a u svrhu testiranja početnih hipoteza, nadogradnje baze znanja i razvoja novih vještina. Kraj interakcije s fizičkim (materijalnim) okruženjem, dijete je i socijalni subjekt (sukonstruktivistička priroda učenja) koji uči u interakciji i komunikaciji s drugim jedinkama u društvenoj sredini, razvija odnose te stječe socijalne vještine. Kako prostorno-materijalno okruženje predstavlja materijalizaciju slike koju o

djetetu imamo, bitno je upoznati se s njegovom percepcijom prostora koja se uvelike razlikuje od one odraslog. Primjerice, dok percepcija odraslih polazi od načina na koji prostor koristimo i za što nam služi, za djecu je značajnije što taj prostor 'govori', kako ga doživljavaju i kako s njim stupaju u interakciju. Isto tako, za razliku od odraslih čije je djelovanje usmjereno na rezultat, djeca djeluju uživajući u procesu samom, te stoga prostor za odrasle ima predodređenu svrhu, dok ga djeca doživljavaju kao izvor mogućnosti za djelovanje (Day, 2007.), kao svojevrstan poligon za aktivnosti.

Indikatori procjene kvalitete okruženja

Složimo li se da 'kvaliteta iskustava i perspektiva učenja djece raste proporcionalno kvaliteti okruženja vrtića' (Slunjski, 2011.), mogli bismo navesti nekoliko indikatora kao orijentire u procjeni kvalitete prostorno-materijalnog okruženja. Prvi, **funkcionalnost**,

istražujemo i stvaramo

Prenamjena namještaja u igrovno okruženje

Centar simboličke igre života na dvorcu

Sudjelovanje djece u procesu rekonstrukcije ima za njih veliku važnost

odnosi se na omogućavanje neome-
tanog življenja i djelovanja subjekata
koji se u prostoru nalaze, osigurava-
nje prilika za različite načine stjecanja
spoznaja i znanja o temama koje leže
u fokusu interesa djece te omogućava-
vanje njihovog autonomnog i krea-
tivnog djelovanja. **Fleksibilnost** se
usko veže uz funkcionalnost jer njome
osiguravamo mogućnost reorganizaci-
cije okruženja u skladu sa specifično-
stima odgojno-obrazovnog procesa i
promjenjivim potrebama i interesima
subjekata. **Stimulativnost i multisen-
zoričnost** podrazumijevaju okruženje
koje bogatom ponudom materijala
potiče istraživanje i učenje različitim
osjetilima, učenje koje je primarno
samomotivirano, samoinicirano i sa-
moregulirano (i za djecu svrhovito).
Otvorenost se odnosi na socijalni as-

pekt, tj. nužno je da okruženje bude
pogodno za susrete, interakcije, ko-
munikaciju i izgradnju odnosa među
subjektima; odnosa razumijevanja i
prihvatanja različitosti u svim oblici-
ma. I posljednje, prostorno-materijal-
no okruženje, uza sve navedeno, tre-
ba biti estetski promišljeno. **Estetska
promišljenost** podrazumijeva pažljiv
i skladan odabir formi, boja i kontra-
sta. Također je važno akcentirati kako
ni jedna od ovih odlika kvalitetnog
prostorno-materijalnog okruženja ne
smije ići nauštrb bilo koje druge.

U izazov osmišljavanja, organizacije i
realizacije ovakvog prostorno-materij-
alnog okruženja uključeni su svi par-
ticipanti odgojno-obrazovnog procesa.
Ključnu ulogu imaju odgajatelji i
pedagog; odgajatelj kao stručnjak koji
uspješno 'čita' i dobro poznaje djecu
(njihove potrebe i interese) i odgojno-
obrazovnu praksu, a pedagog kao 'pe-
dagoški rukovoditelj i organizator koji
brine o kvaliteti procesa odgoja i ob-
razovanja' (Miljak, 2009., 178) i razvija
suradničku kulturu među svima uklju-
čenima u taj proces. Oboje suvremene
spoznaje iz područja ranog i predškol-
skog odgoja i obrazovanja integriraju
u zamisli te zajednički promišljaju nji-
hovu praktičnu realizaciju koju organi-
ziraju i koordiniraju u suradnji s ostalim
participantima odgojno-obrazovnog
procesa – ravnateljem (ili voditeljem
objekta) kao menadžerom koji razu-
mije, te omogućuje i osigurava resurse
za realizaciju projekta rekonstrukcije
prostorno-materijalnih uvjeta; do-
marom kao tehničkom, izvedbenom
podrškom; osobljem na održavanju
objekta koje osigurava nesmetano
odvijanje procesa rekonstrukcije; pri-
pravnicima koje valja uključiti u proces
osmišljavanja i realizacije prostorno-
materijalnih uvjeta (radi stjecanja isku-
stva); s roditeljima djece koje je požel-
jno uključiti u vidu idejne, materijalne i
fizičke podrške, te najvažnije – djecu,
čije su ideje o prostoru visoko vrijedne
primarno zbog slike koju o prostoru
imaju i zato što tako postavljena situ-
acija djeci omogućava rad na stvarnim
problemima u stvarnom kontekstu, tj.
pruža im povratnu informaciju kako se

njihova perspektiva uvažava, njihovo
mišljenje cijeni te imaju uvid i sudjelu-
ju u realizaciji svojih zamisli *in situ*.

Proces rekonstrukcije nije moguće u
potpunosti isplanirati, niti njezin tijek
može biti u svakoj SDB jednak iz raz-
loga što je svaka SDB svojevrsna niša
i jedinstven kontekst življenja i djelo-
vanja subjekata koji u njoj provode
i do desetak sati dnevno. Stoga se u
promišljanju prostorno-materijalnog
okruženja važno orijentirati na sagle-
davanje potencijala arhitekture pro-
stora, njegovih prednosti i nedostata-
ka i potom ga nastojati transformirati
u njegovu najbolju inačicu. Uputno je
dijagnosticirati postojeće probleme
(primjerice: upitna funkcionalnost,
manjkava osmišljenost i sl.) uzrokova-
ne trenutnom organizacijom prostor-
no-materijalnog okruženja te suklad-
no toj analizi stanja odrediti ciljeve
koji se novom organizacijom prostora
žele postići. Sa svima uključenima u
proces rekonstrukcije potrebno je do-
govoriti predradnje i radnje u procesu
rekonstrukcije te pojedinačne obveze
i odgovornosti. Nužno je da idejno
rješenje (skica) rekonstrukcije dogo-
voreno od strane odgajatelja i peda-
goga, tijekom procesa rekonstrukcije
ostaje podložno naknadnom revidi-
ranju zato što su mnoge stvari i situ-
acije (posebice one tehničke prirode)
unaprijed teško predvidive. Kako se
rekonstrukcija može sastojati od tzv.
'grubog' (tehnički zahvati u prostoru u
vidu organizacije i formiranja centara
aktivnosti) i 'finog' dijela (naknadno
oplemenjivanje centara aktivnosti raz-
novrsnim materijalima i poticajima za
aktivnosti djece), proces rekonstrukci-
je valja percipirati kao kontinuirani
razvojni proces čiji smjer određuju tren-
utačne potrebe subjekata i odgojno-
obrazovnog procesa.

Literatura:

1. Day, C. (2007.): *Environment and Children: Pas-
sive Lessons from the Everyday Environment*.
Oxford: Architectural Press, Elsevier.
2. Miljak, A. (2009.): *Življenje djece u vrtiću: Novi
pristupi shvaćanju, istraživanju i organiziranju
odgojno-obrazovnog procesa u dječjim
vrtićima*. Zagreb: SM Naklada.
3. Slunjski, E. (2011b): *Razvoj autonomije djeteta
u procesu odgoja i obrazovanja u vrtiću*. *Peda-
gogijska istraživanja*, 8 (2), str. 217-230.